

Briselē, 16.4.2024.
COM(2024) 173 final

ANNEX 1

PIELIKUMS

dokumentam

**Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas
Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai**

2024. gada ziņojums par stāvokli Šengenas zonā

1. PIELIKUMS

Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms: galvenās norises un turpmākie soļi

Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms ir labi funkcionējošas Šengenas zonas stūrakmens, kas ļauj laikus identificēt un novērst nepilnības. Izmantojot šo vienādranga mehānismu, dalībvalstu ekspertu grupas, ko koordinē Komisija un kam palīdz novērotāji no ES aģentūrām un struktūrām, visaptveroši izvērtē katru dalībvalsti un asociēto Šengenas valsti, kas pilnībā piemēro Šengenas acquis¹.

*2023. gadā, stājoties spēkā jaunajai Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma (SEMM) regulai², sāka izmantot jaunas paaudzes Šengenas izvērtējumus. Ar izvērtējumu trešo paaudzi ievieš **stratēģiskāku un integrētāku Šengenas izvērtēšanas koncepciju ar vienu izvērtēšanas grupu**, kuras sastāvā ir dažādu politikas jomu eksperti. Pāreja uz **izvērtējumu, kas vērsts uz valsti**, sniedz pilnīgāku priekšstatu par dalībvalsts vispārējo sniegumu Šengenas acquis īstenošanā un ieguldījumu Šengenas zonas bez kontroles pie tās iekšējām robežām (“Šengenas zona”) darbībā.*

Pamatojoties uz pēdējos gados panākto nozīmīgo progresu, mehānisma pastiprināšanas mērķis ir nodrošināt Šengenas izvērtējumu rezultātu plašāku politisko un operatīvo izmantošanu, lai atbalstītu Šengenas noteikumu īstenošanu un tādējādi palielinātu savstarpējo uzticēšanos.

*Saskaņā ar jauno koncepciju Komisija atjaunināja galvenos instrumentus, kas ir Šengenas izvērtējumu sekmīgas sagatavošanas pamatā. Pirmkārt, tika pieņemta jaunā **Šengenas izvērtēšanas rokasgrāmata**, lai atspoguļotu jaunās regulas principus un veicinātu konsekveci visā procesā. Rokasgrāmata nodrošina lielāku pārredzamību saskaņā ar jaunās regulas prasībām³. Otrkārt, tika pārskatīta standarta **Šengenas izvērtēšanas anketa⁴**, lai aptvertu jaunas juridiskas un ar darbību saistītas norises attiecībā uz Šengenas noteikumu īstenošanu.*

2023. gada Šengenas valstu izvērtējumi

2023. gadā⁵ Komisija trešās paaudzes Šengenas izvērtējumus sāka ar periodiskiem izvērtējumiem par Somiju, Lietuvu, Latviju un Igauniju. Jaunā pieeja Šengenas izvērtējumiem, kuras pamatā ir atjaunotā Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma (SEMM) regula, ļāva veikt pirmo integrēto un stratēģisko novērtējumu par to, kā izvērtētās dalībvalstis kopumā piemēro Šengenas acquis.

¹ Tā ir arī sistēma, ko izmanto, lai pārbaudītu, vai dalībvalstīs, kurās Šengenas acquis vēl nav (pilnībā) piemērots, ir izpildīti nosacījumi, kas vajadzīgi tā piemērošanai.

² Padomes Regula (ES) 2022/922 (2022. gada 9. jūnijs) par tāda izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma izveidi un darbību, kura mērķis ir pārbaudīt Šengenas acquis piemērošanu.

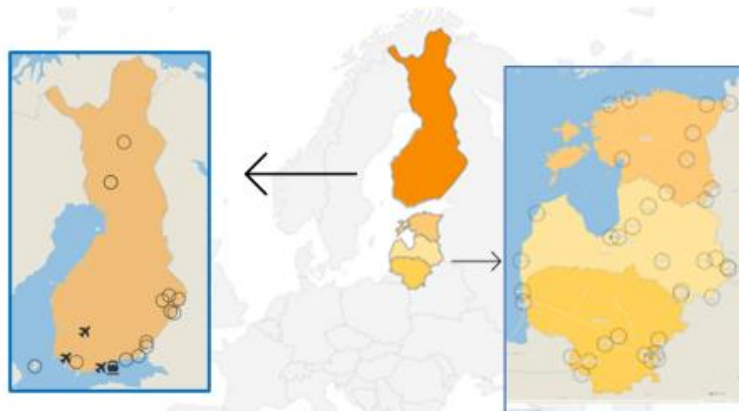
³ Saskaņā ar SEMM regulas 28. pantu rokasgrāmatā noteikts, ka Komisija publiskos jauno valstu ziņojumu kopsavilkumu un ieteikumus. [Šengenas izvērtēšana un uzraudzība — Eiropas Komisija \(europa.eu\)](#).

⁴ C(2023) 3000 final.

⁵ Tika izvērtēta arī Spānija (vīzu politika) un Portugāle (vīzu politika un datu aizsardzība). Šie periodiskie izvērtējumi tika veikti pēc Šengenas izvērtējumu otrā plānošanas cikla, jo sākotnēji tos bija plānots veikt 2020. un 2021. gadā, bet Covid-19 ierobežojumu dēļ tie tika atlikti.

Apmeklētie objekti

- ✓ **Centrālās iestādes:** valstu koordinācijas centri, policijas pārvaldes, attiecīgās ministrijas un *SIRENE* biroji, kā arī datu aizsardzības iestādes.
- ✓ **Sauszemes robežas ar Krieviju un Baltkrieviju:** Vālimā un Nuijamā, Medininku, Silenes, Pāternieku, Narvas un Luhamā robežšķērsošanas vietas.
- ✓ **Lidostas:** Helsinku, Tamperes, Turku, Viļņas, Kauņas, Palangas, Tallinas un Rīgas lidostas.
- ✓ **Ostas:** Tallinas, Paldisku, Liepājas, Ventspils, Rīgas, Neringas un Klaipēdas ostas.
- ✓ **Aizturēšanas un uzņemšanas centri:** Metsalas, Joutseno, Tallinas, Soodevahes aizturēšanas un uzņemšanas centri, Pabrades Ārvalstnieku reģistrācijas centrs, Ruklas Bēgļu uzņemšanas centrs, aizturēto ārvalstnieku izmitināšanas centri (*DFAC*) “Mucenieki” un “Daugavpils”.

Izvērtēšanas laikā **īpaša uzmanība** tika pievērsta:

- dalībvalstu **spējām**, procesiem un instrumentiem migrācijas un drošības risku novēršanai pie ārējām robežām, vienlaikus nodrošinot pienācīgu pamattiesību aizsardzības līmeni, jo īpaši ņemot vērā Krievijas un Baltkrievijas īstenoto migrantu instrumentalizāciju;
- **stratēģiskai pārvaldībai** valsts līmenī kā priekšnoteikumam rezultatīvai un integrētai Šengenas *acquis* īstenošanai. Tas ietvēra nacionālās stratēģijas, cilvēkresursus un apmācību (arī par pamattiesībām), riska analīzi, situatīvo plānošanu un ES instrumentu īstenošanu;
- **reģionālo iniciatīvu** lietderīgumam **pārrobežu noziedzības** apkarošanā Šengenas zonā;
- tādu **lielapjoma IT sistēmu** īstenošanai, kas atbalsta Šengenas *acquis* piemērošanu, tajā skaitā datu aizsardzības prasību ievērošanai, jo īpaši Šengenas Informācijas sistēmas jaunajām funkcijām, kā arī gatavības līmenim ieceļošanas/izceļošanas sistēmas darbības sākšanai.

Šī stratēģiskā pieeja ļāva izvērtēšanas grupām gūt visaptverošu izpratni par galvenajiem jautājumiem, kas ietekmē Šengenas zonas labu pārvaldību un pārvaldību katrā no izvērtētajām dalībvalstīm. **Šengenas valstu ziņojumos**, kas aizstāj iepriekšējos sešus tematiskos ziņojumus par katru dalībvalsti, tika apzinātas kopīgas problēmas šajās četrās dalībvalstīs, atspoguļojot faktu, ka tās saskaras ar līdzīgām problēmām, kas izklāstītas tālāk.

Pie ārējām robežām:

- Kopumā Somijā, Lietuvā, Latvijā, Igaunijā un Somijā **robežkontrole** un noturība krīzes situācijās pašlaik ir pietiekama. Tomēr to darbinieku skaits, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu robežu pārvaldības un atgriešanas darbību rezultatīvu īstenošanu, ir minimāls, un jebkādas iespējamās izmaiņas pašreizējā situācijā apdraudētu reaģēšanas spējas robežkontroles un atgriešanas uzdevumu veikšanai.
- Izvērtētās dalībvalstis, piemērojot robežpatrulēšanas pasākumus, saskārās ar grūtībām garantēt **pamattiesību**, jo īpaši neizraidīšanas principa, ievērošanu.
- **Sauszemes robežas uzraudzības** kvalitāte kopumā ir pienācīgā līmenī, lai gan joprojām pastāv nepilnības saistībā ar detektoriekārtu un cilvēkresursu trūkumu.
- **Robežpārbaužu** kvalitāte ir nekonsekventa.

Pasākumi **Šengenas zonā** neatbilstīgas migrācijas un pārrobežu noziedzības apkarošanai:

- Lai gan Somija, Lietuva, Latvija un Igaunija ir veikušas būtiskas izmaiņas stratēģiskā, juridiskā un operatīvā līmenī, lai novērstu neatbilstīgo migrantu pieaugošo ieceļošanu, vēl aizvien pastāv problēmas **atgriešanas lēmumu** rezultatīvas izpildes ziņā. Jo īpaši iespējas veikt atgriešanu negatīvi ietekmē atgriešanas uzraudzības trūkums gadījumos, kad netiek ievērots brīvprātīgas izceļošanas periods, un vairāku atgriešanas lēmumu izdošana vienai un tai pašai personai. Tas, ka Latvijas iestādes biežāk izmanto atgriešanas lēmumu savstarpējo atzīšanu, tika novērtēts kā paraugprakse, kas var palīdzēt risināt dažas no konstatētajām problēmām.
- Četru izvērtēto **dalībvalstu iekšējās drošības stratēģijas** nav konsekventi saistītas ar ES prioritātēm un stratēģijām iekšējās drošības jomā⁶, un tas neļauj lietderīgi piešķirt valstu resursus, tādējādi kavējot kopīgu Eiropas drošības instrumentu un funkciju īstenošanu.

Attiecībā uz **informācijas apmaiņu** Šengenas IT sistēmās un ar to saistītajām datu aizsardzības prasībām:

- Nav ieviestas visas **atjaunotās SIS funkcijas**, jo īpaši Latvijā, kur tiks organizēts pārbaudes apmeklējums. Turklāt četrās izvērtētajās dalībvalstīs meklēšana **SIS-AFIS** (automatizētā pirkstu nospiedumu identifikācijas sistēmā) nav pieejama visiem tiešajiem lietotājiem.
- **SIRENE birojiem** kopumā trūkst resursu un spēju veidošanas iespēju, un tas rada grūtības efektīvi pārvaldīt savlaicīgu informācijas apmaiņu.
- Iestādes, kas pārvalda un izmanto Šengenas Informācijas sistēmu un Vīzu informācijas sistēmu, ne vienmēr ievēro datu aizsardzības prasības neskaidra pienākumu sadalījuma, neatbilstošas piekļuves pārvaldības un datu drošības, nepareizu žurnāldatņu glabāšanas periodu, uzraudzības trūkuma un nepietiekamas personāla apmācības dēļ. Turklāt datu

⁶ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par ES Drošības savienības stratēģiju, COM(2020) 605 final.

aizsardzības iestādes finanšu resursu un cilvēkresursu trūkuma dēļ ne vienmēr laikus un visaptveroši uzrauga persondatu apstrādes likumību.

- Dažās dalībvalstīs datu subjekti saskaras ar problēmām, īstenojot savas tiesības (piemēram, tiesības piekļūt datiem), jo pieprasījumiem, ko tie vēlas iesniegt, ir noteiktas nesamērīgas prasības.

Attiecībā uz Šengenas **ārējo dimensiju**:

- Lai gan izvērtēto iestāžu veiktā **vīzu pieteikumu izskatīšana** apmeklētajos konsulātos kopumā bija atbilstoša un lēmumi bija pamatoti, četrās izvērtētajās dalībvalstīs joprojām ir jāracionalizē sadarbība ar to ārpakalpojumu sniedzējiem, kā arī šīs sadarbības uzraudzība.
- Vēl aizvien ir aktuāls jautājums par ilgu gaidīšanas laiku saistībā ar **Šengenas vīzu intervijām**, lai gan mazākā mērā nekā 2022. gadā.

Papildus 2023. gada periodiskajiem izvērtējumiem Kiprai 2023. gada oktobrī tika veikts **pirmreizējais Šengenas izvērtējums**, kurā tika izvērtēts, kā tā izmanto Šengenas Informācijas sistēmu pēc tās pievienošanās *SIS* 2023. gada jūlijā. Izvērtējumā tika apstiprināts, ka šī IT pamatsistēma ir labi integrēta dažādu kompetento iestāžu darba procedūrās. Tika apzināta arī paraugprakse saistībā ar kompetento iestāžu apmācību. Būtu jāveic uzlabojumi, lai *SIRENE* birojam nodrošinātu pietiekamus cilvēkresursus un panāktu, ka *SIS* dati tiek izmantoti lietderīgi.

Turklāt 2023. gada septembrī, ņemot vērā *Frontex* veikto riska analīzi un neaizsargātības novērtējumus, Komisija organizēja arī divus **nepaziņotus apmeklējumus Itālijā un Francijā**.

Par nopietnu trūkumu tika uzskatīta Francijas neaizsargātība robežkontroles un jo īpaši robežpārbaužu veikšanā. Francijas iestādes nekavējoties veic pasākumus nepilnību novēršanai. Šengenas koordinators cieši sadarbojas ar Francijas iestādēm, un Komisijas dienesti aktīvi uzrauga situāciju.

2023. gada tematiskais Šengenas izvērtējums — cīņa pret narkotiku nelikumīgu ieviešanu ES

Tematiskie Šengenas izvērtējumi sniedz unikālu iespēju novērtēt Šengenas *acquis* īstenošanas stāvokli konkrētā laikā visās dalībvalstīs un visās politikas jomās. Šo izvērtējumu transversālais raksturs sniedz līdz šim nebijušu pārskatu par to, kā Šengenas zona darbojas attiecībā uz konkrētiem prioritāriem jautājumiem, nodrošinot plašu informācijas bāzi, ko izmantot, lai noteiktu un īstenotu politikas izvēles un sekmētu dalībvalstu savstarpējo mācīšanos.

2023. gadā tematiskajā Šengenas izvērtējumā tika izvērtētas visas dalībvalstis, kas pilnībā piemēro Šengenas *acquis*⁷, nolūkā apzināt paraugpraksi saistībā ar šo valstu spējām **apkarot narkotiku tirdzniecību**, īpašu uzmanību pievēršot kontrabandai ostās. Visas dalībvalstis tika izvērtētas, izmantojot mērķorientētu anketu, un uz vietas tika apmeklētas Roterdamas, Antverpenes, Marseļas un Hamburgas ostas.

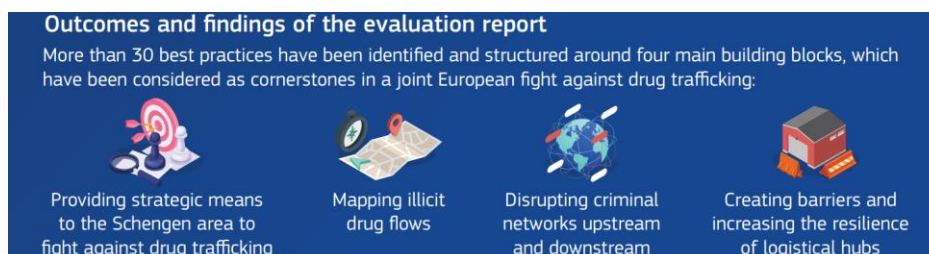
⁷ Izvērtējumā nebija iekļauta Bulgārija, Kipra, Īrija un Rumānija.

Tematiskajā izvērtējumā konstatēts, ka ES un dalībvalstīm ir tikai daļējs priekšstats par narkotiku tirdzniecības radīto apdraudējumu, jo tiek atklāta un konfiscēta tikai neliela daļa no Šengenas zonā ievestajām narkotiskajām vielām. Lai novērstu šo neaizsargātību, tika apzināta paraugprakse saistībā ar riska analīzi, aģentūru sadarbību — arī ar privātā sektora ieinteresētajām personām — un informācijas apmaiņu.

Viena no kopējām problēmām, kas skar visas lielās ostas, ir nepieciešamība **koordinēt** visu attiecīgo ostu darbībā iesaistīto dalībnieku darbību. Koordinācija un sadarbība starp tiesībsardzības iestādēm, policiju, robežsardzi un muitas dienestiem, kā arī privātajiem partneriem ir būtiska, lai rezultatīvi apkarotu narkotiku tirdzniecību valsts, Eiropas un starptautiskā līmenī. Šajā jomā tika ievēroti vairāki paraugprakses piemēri, arī attiecībā uz produktīvām publiskā un privātā sektora partnerībām un korupcijas apkarošanas pasākumiem narkotiku piegādes ķēdē.

Turklāt novērtējumā atklājās, ka ir jāstiprina šķēršļi **narkotiku plūsmām Šengenas zonā**, izmantojot efektīvu pārrobežu operatīvo sadarbību. Dažas dalībvalstis ir pieņēmušas divpusējus vai daudzpusējus nolīgumus ar īpašiem noteikumiem, kas atvieglo sadarbību narkotiku tirdzniecības apkarošanā. Citi paraugprakses piemēri šajā jomā ir saistīti ar dalību *EMPACT* (Eiropas daudzdisciplīnu platformā pret noziedzības draudiem) un ar to saistītajās Eiropola operatīvajās darba grupās.

Tematiskā izvērtējuma konstatējumos arī uzsvērtā nepieciešamība pēc ciešas un plašas **starptautiskas sadarbības** ar trešām valstīm. Vairākām dalībvalstīm ir īpaši operatīvās un stratēģiskās sadarbības nolīgumi ar izcelsmes vai tranzīta valstīm, un ES strādā, lai uzlabotu operatīvo sadarbību ar nozīmīgākajām Centrālamerikas un Dienvidamerikas valstīm, kuras skar narkotiku tirdzniecība.

Pamatojoties uz tematisko izvērtēšanas ziņojumu, Šengenas padome 2024. gada martā pieņēma Padomes lēmumu, kurā izklāsta ieteikumu īstenot apzināto paraugpraksi⁸. Visas izvērtētās dalībvalstis tiek aicinātas iesniegt rīcības plānus, kuros sīki izklāstīts, kuri paraugprakses piemēri būtu noderīgi to konkrētajai situācijai valstī un kā tās šādu praksi īstenos.

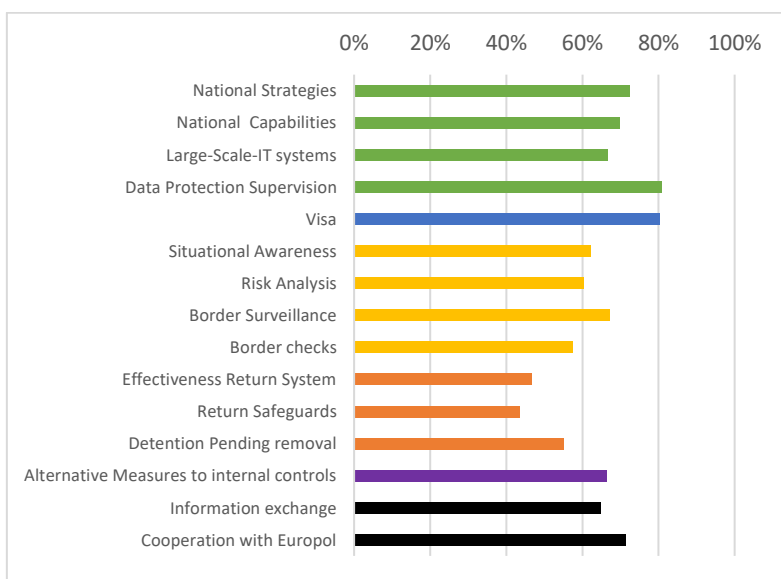
Šengenas izvērtējumu potenciāla pilnīga izmantošana ar rezultatīvu īstenošanu un uzraudzību

⁸ Padomes Īstenošanas lēmums 7301/24 (2024. gada 4. marts), kurā izklāsta ieteikumu par to, kā īstenot paraugpraksi, kura apzināta 2023. gada tematiskajā Šengenas izvērtēšanā par dalībvalstu spējām policijas sadarbības, ārējo robežu aizsardzības un IT sistēmu pārvaldības jomā apkarot narkotiku tirdzniecību uz Savienību.

Būtiska Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma darbības daļa ir uzraudzības posms — tas ļauj izvērtēšanas grupu konstatējumus pārvērst konkrētā novērtētās dalībvalsts rīcībā, lai uzlabotu Šengenas *acquis* piemērošanu. Mehānisma pozitīvā ietekme uz visu Šengenas zonu lielā mērā ir atkarīga no tā, cik rezultatīvi tiek īstenoti atsevišķie ieteikumi, kas sniegti pēc Šengenas izvērtējuma.

Kopš pirmā Šengenas cikla uzsākšanas 2022. gadā Šengenas rezultātu apkopojumi, kas tika nodoti ministriem Šengenas padomē, sniedz labu pārskatu par galvenajiem trūkumiem Šengenas zonas pārvaldībā to valstīs. Vienotas metodikas izstrāde **Šengenas rezultātu pārskatam** 2023. gadā ļauj labāk vizualizēt Šengenas izvērtēšanas ieteikumu īstenošanas līmeni un apzināt jomas, kurām jāpievērš steidzama uzmanība valstu un Eiropas līmenī. Rezultātu apkopojumam ir būtiska nozīme, lai mazinātu plaisu starp Šengenas politisko un operatīvo dimensiju, sniedzot skaidru izpratni par Šengenas noteikumu nepiemērošanas sekām. Šengenas izvērtējumu rezultātu labāka pamanāmība, jo īpaši atbildīgo ministru sanāksmē Šengenas padomē, var sekmēt produktīvus turpmākus pasākumus saistībā ar Šengenas izvērtēšanas darbībām.

2024. gada Šengenas rezultātu pārskats apstiprināja, ka Šengenas *acquis* kopumā tiek piemērots pienācīgi, lai gan progress dažādās dalībvalstīs un dažādās *acquis* daļās ir atšķirīgs. Tomēr saskaņā ar Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānismu veiktās uzraudzības darbības atklāja, ka daudzās dalībvalstīs īstenošanas temps ir lēns, kā rezultātā plaši vērojami **pastāvīgi trūkumi**, arī attiecībā uz Šengenas arhitektūras galvenajiem aspektiem.

2024. gada Šengenas rezultātu pārskats pa galvenajiem rādītājiem

Otrajā Šengenas ciklā veiktās izvērtēšanas un uzraudzības darbības, kas vizualizētas 2024. gada Šengenas rezultātu apkopojumos, liecina, ka visā Šengenas zonā ir vajadzīgas **prioritāras korektīvas darbības**, lai uzlabotu robežpārbaudes kvalitāti, palielinātu ierobežotās atgriešanas spējas, risinātu problēmas drošības apdraudējumu identificēšanā, izmantojot Šengenas Informācijas sistēmu, un novērstu šķēršļus pārrobežu informācijas apmaiņai, jo īpaši saistībā ar neproduktīviem un neautomatizētiem vienotajiem kontaktpunktiem.

Komisija aicina visas dalībvalstis un asociētās Šengenas valstis nodrošināt rezultatīvus turpmākos pasākumus saistībā ar 2024. gada Šengenas rezultātu apkopojumu rezultātiem, tajā skaitā aktīvi sadarbojoties ar Šengenas koordinatoru. Jo īpaši ir steidzami jānovērš pastāvīgie nopietnie trūkumi Francijā un Grieķijā, kā arī sūdzības, kas saistītas ar notiekošajām **pārkāpuma** procedūrām⁹. Komisija cieši sadarbosies ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu korektīvu pasākumu ātru īstenošanu. Ja ieteikumiem ir finansiāla ietekme uz dalībvalstīm, Komisija aicina dalībvalstis noteikt prioritātes to īstenošanai ES fondu valsts programmās¹⁰.

Otrajā Šengenas ciklā Komisija ir pastiprinājusi centienus efektīvākai ieteikumu īstenošanas uzraudzībai. Tā ir uzraudzījusi situāciju uz vietas vairākās dalībvalstīs, kurās tika konstatēti nopietni trūkumi, veicot atkārtotus apmeklējumus un pārbaudes apmeklējumus saskaņā ar jaunajiem instrumentiem, kas paredzēti jaunajā *SEMM* regulā.

Atkārtoti apmeklējumi 2023. gadā

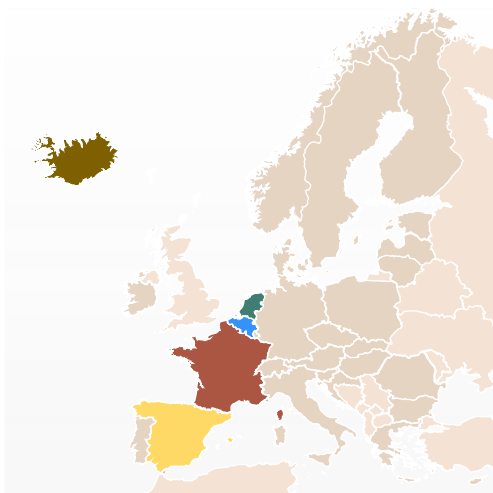
- ✓ **Nīderlande** (jūnijs) vīzu politikas jomā.
- ✓ **Spānija** (jūlijs) ārējo robežu pārvaldības jomā.
- ✓ **Islande** (septembris) policijas sadarbības jomā.

Ņemot vērā šo dalībvalstu labo progresu, izvērtēšanas grupas secināja, ka nopietnie trūkumi ir pienācīgi novērsti.

2023. gada pārbaudes apmeklējumi

- ✓ **Beļģija** (janvāris).
- ✓ **Francija** (novembris).

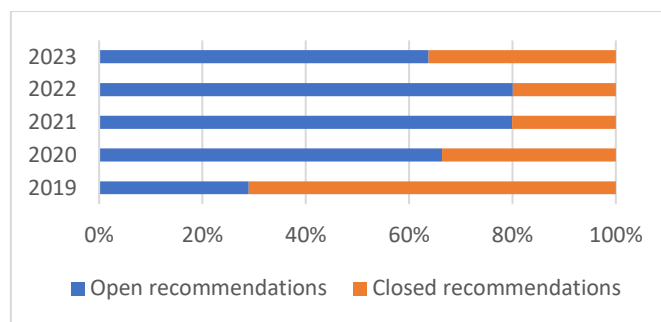
Abu apmeklējumu mērķis bija uzraudzīt korektīvās darbības saistībā ar robežkontroles kvalitāti. Lai gan Beļģijā bija vērojams zināms progress, abās dalībvalstīs vēl aizvien pastāv būtiski, steidzami novēršami trūkumi, arī attiecībā uz valsts pārvaldību.

Turklāt daudzos gadījumos dalībvalstis faktiski nesniedz **ziņojumus** saskaņā ar *SEMM* regulā noteiktajām juridiskajām prasībām un termiņiem, un vairākos gadījumos Komisijai iesniegtie rīcības plāni bija neatbilstoši un bija jāpārskata. No Šengenas izvērtējumiem izrietošo ieteikumu rezultatīva īstenošana vēl arvien ir nekonsekventa, un tas kavē mehānisma pilnu potenciālu veicināt spēcīgu un labi pārvaldītu Šengenas zonu.

⁹ Pamatojoties uz Šengenas izvērtējuma konstatējumiem, Komisija ir uzsākusi Beļģijai, Vācijai, Grieķijai un Spānijai adresētu pārkāpuma procedūru par to, kā tās piemēro atgriešanas *acquis*.

¹⁰ Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/1148 (“*BMVI* regula”) 13. pantu un Regulas (ES) 2021/1147 (“*AMIF* regula”) 16. pantu, kā arī Regulas (ES) 2021/1149 (“*IDF* regula”) 16. pantu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija ir nostiprinājusi savas uzraudzības spējas un atvieglojusi dalībvalstu centienus izpildīt savus ziņošanas pienākumus, digitalizējot uzraudzības posmu, izmantojot lietotni *KOEL-SCHEVAL*, kas ieviesta kopš 2023. gada maija. Tas ir ļāvis centralizēt visu ar ieteikumu īstenošanu saistīto informācijas apmaiņu vienā platformā, kas gan Komisijai, gan izvērtētajām dalībvalstīm sniedz labāku pārskatu par ieteikumu īstenošanas gaitu. Šī platforma ir palīdzējusi vienkāršot procedūras un palielināt pārredzamību, jo īpaši attiecībā uz ikgadējo atsevišķo Šengenas rezultātu apkopojumu izstrādi.

Ņemot vērā dalībvalstu iesniegto sekojumziņojumu jaunākos novērtējumus, **Komisija ar šo slēdz rīcības plānus saistībā ar 2015. gada izvērtējumu par to, kā Beļģija nodrošina Šengenas *acquis* datu aizsardzības aspektus, 2018. gada izvērtējumu par Šveici saistībā ar atgriešanu, 2018. gada izvērtējumu par Lietuvu par policijas sadarbību, 2019. gada izvērtējumiem par Poliju saistībā ar kopējo vīzu politiku un ārējo robežu pārvaldību, 2019. gada izvērtējumu par Ungāriju saistībā ar Šengenas Informācijas sistēmu un 2022. gada izvērtējumu par Maltu saistībā ar kopējo vīzu politiku, saskaņā ar *SEMM* regulas 21. panta 3. punktu.**

Turklāt Komisija arī tehniski slēdz rīcības plānus saistībā ar 2016. gada izvērtējumiem par Grieķiju saistībā ar tās īstenoto ārējo robežu pārvaldību un Šengenas *acquis* datu aizsardzības aspektiem, 2016. gada izvērtējumu par Luksemburgu saistībā ar Šengenas *acquis* datu aizsardzības aspektiem, 2017. gada izvērtējumu par Dāniju saistībā ar tās īstenoto ārējo robežu pārvaldību un Šengenas Informācijas sistēmu, 2017. gada izvērtējumu par Islandi saistībā ar tās īstenoto ārējo robežu pārvaldību un atgriešanu, 2017. gada izvērtējumu par Norvēģiju saistībā ar tās īstenoto ārējo robežu pārvaldību, Šengenas *acquis* datu aizsardzības aspektiem, atgriešanu un policijas sadarbību, 2017. gada izvērtējumu par Portugāli saistībā ar tās īstenoto ārējo robežu pārvaldību, atgriešanu, Šengenas Informācijas sistēmu un policijas sadarbību, 2017. gada izvērtējumu par Spāniju saistībā ar tās īstenoto ārējo robežu pārvaldību, Šengenas Informācijas sistēmu, atgriešanu un policijas sadarbību, 2017. gada izvērtējumu par Zviedriju saistībā ar tās īstenoto ārējo robežu pārvaldību un atgriešanu, 2018. gada izvērtējumu par Šveici saistībā ar Šengenas Informācijas sistēmu un 2018. gada izvērtējumu par Lietuvu saistībā ar policijas sadarbību, Šengenas *acquis* datu aizsardzības aspektiem un Šengenas Informācijas sistēmu. Tomēr šī slēgšana ir tehniska, jo tā attiecas uz rīcības plāniem, kas nav pilnībā īstenoti. Par neizpildītajiem ieteikumiem jāziņo saskaņā ar rīcības plānu, ko dalībvalstis iesniegušas pēc jaunā izvērtējuma, lai novērstu ziņošanas pienākumu dublēšanos.

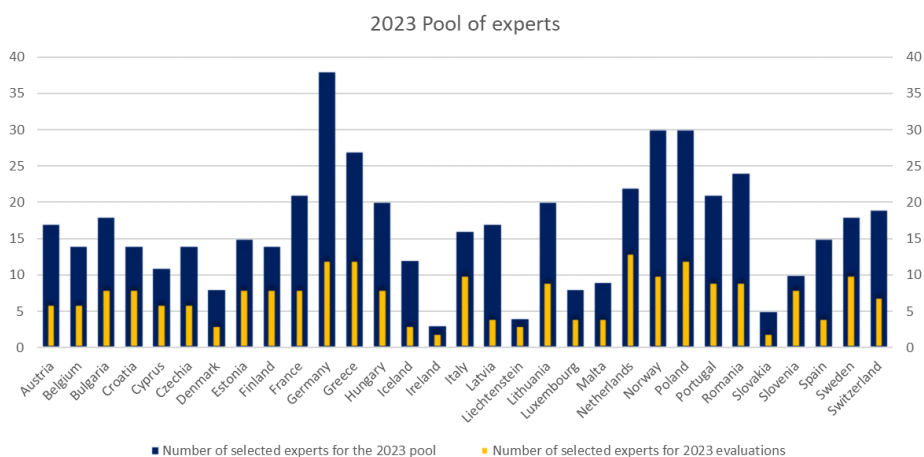
Instrumenti stratēģisko Šengenas izvērtējumu atbalstam

Jaunā Šengenas izvērtējumu koncepcija nozīmē, ka ir jāpārskata to atbalstam izmantotie instrumenti. Saskaņā ar jauno regulu Komisija 2023. gadā ir strādājusi, lai uzlabotu pieejamo ekspertu grupu, Šengenas izvērtēšanas rokasgrāmatu, Šengenas standarta anketu un apmācības koncepciju Šengenas izvērtējumiem.

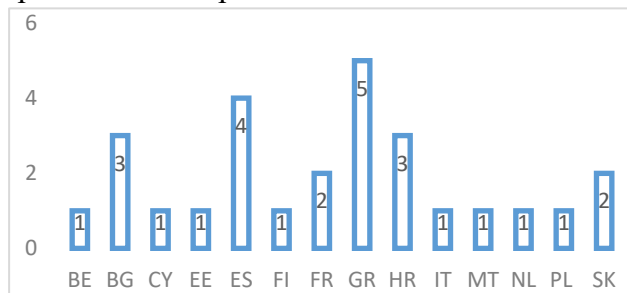
Pirmā pieejamo ekspertu grupa 2023. gada Šengenas izvērtējumu atbalstam

Pirmās pieejamo ekspertu grupas izveide Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības darbību veikšanai saistībā ar 2023. gadā veiktajiem Šengenas izvērtējumiem ir izrādījusies noderīga administratīvā sloga samazināšanā un dalībvalstu ekspertu izraudzīšanās un atlases vienkāršošanā. Vienotais uzaicinājums ekspertiem attiecībā uz visiem nākamā gada izvērtējumiem, kam sekoja Komisijas veiktā ekspertu priekšatlase iekļaušanai minētajā grupā, nodrošināja nepieciešamo elastību, lai viegli atlasītu ekspertus, kuriem ir nepieciešamās speciālās zināšanas nepaziņotu izvērtējumu veikšanai, un ikreiz, kad atlasītie eksperti vairs nebija pieejami konkrētam apmeklējumam.

Pēc 2023. gada pieejamo ekspertu grupas izveides tika izveidotas darba grupas Somijas, Lietuvas, Latvijas, Igaunijas un Kipras izvērtējumu veikšanai. 2023. gada izvērtējumos piedalījās eksperti no 31 dalībvalsts un Šengenas asociētās valsts — to sadalījums redzams nākamajā grafikā.

Attiecībā uz tematisko izvērtējumu par narkotiku tirdzniecību tika izsludināts īpašs uzaicinājums, jo bija vajadzīgas specializētas zināšanas un pieredze dažādās politikas jomās, īpašu uzmanību pievēršot narkotiku tirdzniecībai.

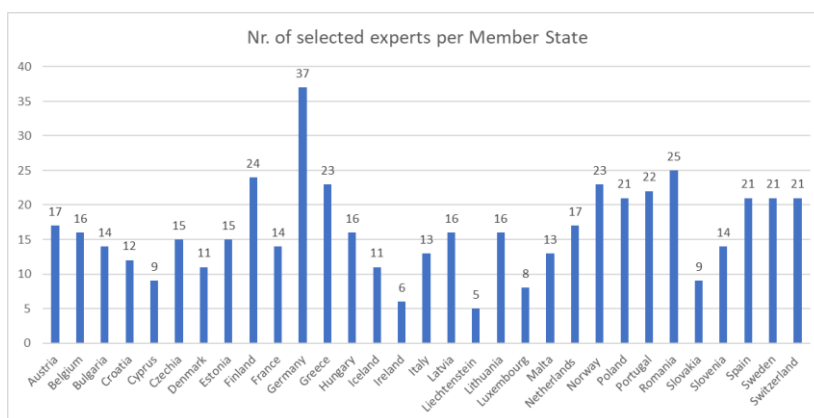

Dalībvalstu izraudzītie eksperti

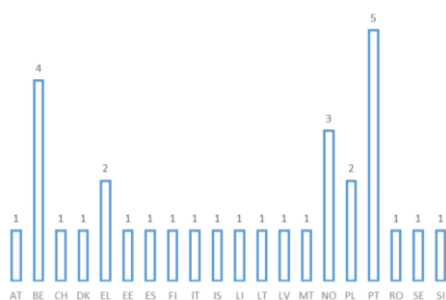
The evaluation team operated under the coordination of lead experts from the Commission and France, and it was composed of 17 members, including national experts from

Izvērtēšanas grupa

Komisija 2023. gada novembrī izveidoja **2024. gada ekspertu rezervi**. Saskaņā ar Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma prasībām gandrīz visas dalībvalstis katrā politikas jomā izraudzījās vismaz vienu ekspertu. Šādi nerīkojās tikai dažas dalībvalstis, atsaucoties uz to, ka šāda izraudzīšanās būtiski ietekmētu valsts uzdevumu izpildi¹¹, un tāpēc tās nevarēja izvirzīt vismaz vienu ekspertu katrā politikas jomā¹². Kopumā tika norīkoti **526 valstu eksperti**, no kuriem 505 tika atlasīti 2024. gada rezervei, ņemot vērā vispārīgos un konkrētos kritērijus, kas noteikti regulā un norīkošanas uzaicinājumā dalībvalstīm¹³.

Saistībā ar 2024. gada **tematisko izvērtēšanu par atgriešanu** tika izsludināts papildu uzaicinājums ekspertiem, lai nodrošinātu ekspertu ilgtspējīgu pieejamību visa gada garumā. Pamatojoties uz 31 kandidatūru, ko iesniegušas 20 dalībvalstis, grupā ir 15 eksperti. *Frontex* un ES Pamattiesību aģentūra atbalsta grupu novērotāju statusā, savukārt *EUAA* un *eu-LISA* sniedz *ad hoc* atbalstu.

¹¹ Saskaņā ar regulas 17. panta 2. punktu: “Dalībvalstīm netiek prasīts norīkot ekspertus jomās, kurās objektīvu iemeslu dēļ tās netiek izvērtētas, vai — ārkārtas gadījumos — tad, ja norīkošana būtiski ietekmētu valsts uzdevumu izpildi. Ja dalībvalsts atsaucas uz pēdējo minēto situāciju, tā rakstiski sniedz Komisijai pamatojumu un informāciju par šādu ārkārtas situāciju.”

¹² Francija, Itālija un Slovākija neizraudzījās ekspertu datu aizsardzības jomā, savukārt Dānija neizraudzījās ekspertu policijas sadarbības jomā.

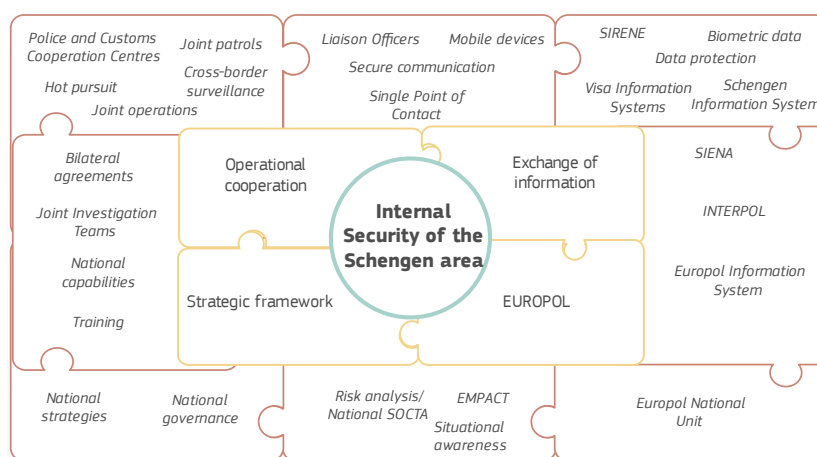
¹³ Regulas 15. panta 1. punktā ir noteikts, ka ekspertiem “ir atbilstīga kvalifikācija, tostarp pamatīgas teorētiskas zināšanas un pieredze jomās, uz kurām attiecas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms, kā arī padziļinātas zināšanas par izvērtēšanas principiem, procedūrām un metodēm, un viņi spēj efektīvi sazināties kopējā valodā.” Saskaņā ar 17. panta 5. punktu dalībvalstīm jānorīko eksperti, kas atbilst šiem nosacījumiem.

Būtisks elements ekspertu rezerves labai darbībai joprojām ir Šengenas izvērtējumu koordinācija valstu līmenī, jo īpaši attiecībā uz ekspertu kvalifikāciju, ieinteresētību un pieejamību. Vairākos gadījumos priekšatlasē izraudzītie eksperti izvērtēšanas laikā profesionālu vai personisku iemeslu dēļ vairs nebija pieejami. Šīs pēdējā brīža izmaiņas sarežģīja izvērtēšanas apmeklējumu savlaicīgu organizēšanu un pienācīgu sagatavošanu. Komisija aicina dalībvalstis nodrošināt, lai to iepriekš izraudzītie eksperti būtu pilnībā apņēmušies iesaistīties Šengenas izvērtējumu veikšanā, jo tas ir vienādranga mehānisms, kas ir vienlīdz izdevīgs arī iestādēm, kuras nosūta ekspertus.

Tajā pašā laikā būtu jāstiprina apmācības pasākumu un izvērtēšanas darbību nepārtrauktība, lai nodrošinātu, ka nesen apmācītus ekspertus to iestādes nemainīgi izraugās rezervei saskaņā ar *SEMM* regulas prasībām¹⁴. Saistībā ar rezerves izveidi informācijas apmaiņas procesus varētu vēl vairāk uzlabot ar valstu kontaktpunktu starpniecību, tajā skaitā ar atsauksmju sniegšanu izraudzītajiem ekspertiem par procesa iznākumu.

Veidojot 2024. gada ekspertu rezervi, ir sekots līdzi norisēm Šengenas izvērtējumu organizēšanā. Pamatojoties uz inovācijām un pieredzi, kas gūta, izveidojot pirmo ekspertu rezervi, Komisija atjaunināja izvērtēšanas grupu sastāvu, veicinot tādu **jauktu grupu** izmantošanu, kuru locekļiem ir savstarpēji papildinoši profili un kompetences. Pirmo reizi Komisija izveidoja **integrētu ekspertu rezervi** un mudināja dalībvalstis izvirzīt ekspertus ar dažādiem profiliem, lai atbalstītu šādu grupu izveidi.

Ņemot vērā iepriekš minēto un policijas sadarbības ekspertu un lielapjoma informācijas sistēmu ekspertu profilu izteikto papildināmību, Komisija ar dalībvalstu vadošo ekspertu atbalstu apvienoja abas izvērtēšanas grupas, izveidojot vienu **integrētu iekšējās drošības grupu**. Šī jaunā koncepcija, kas ietver kopīgu plānošanu, programmu izstrādi un apmeklējumu uz vietas īstenošanu, tika sekmīgi īstenota 2023. gada izvērtējumos.

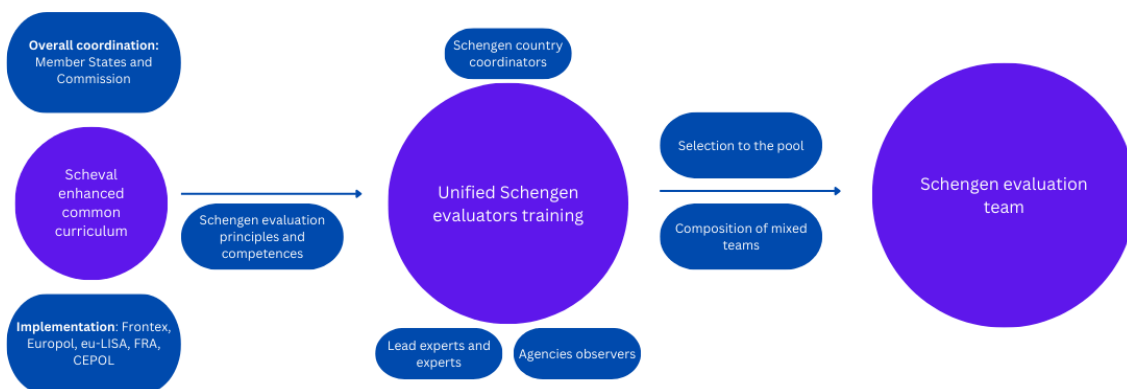
Komisija turpinās strādāt, lai stratēģiskāk un koordinētāk izmantotu komandas ar jauktām speciālajām zināšanām, ņemot vērā arī vajadzības, kas izriet no jauno Šengenas tiesību aktu

¹⁴ *SEMM* regulas 17. panta 6. punkts.

(piemēram, Skrīninga regulas) pieņemšanas, kā arī jaunās IT arhitektūras ieviešanas. Komisija nodrošinās ekspertu rezerves sastāva attiecīgas korekcijas.

Lai nodrošinātu, ka izvērtēšanas un uzraudzības darbībām ir pieejama augstas kvalitātes ekspertu rezerve, 2023. gadā tika izveidots **kopīgs un integrēts Šengenas vērtētāju apmācības satvars**. Tā mērķis ir papildināt pamatīgas teorētiskās zināšanas ar labu izpratni par izvērtēšanas principiem, procedūrām un metodēm, lai nodrošinātu konsekventu pieeju visās izvērtēšanas darbībās. Šā saskaņošanas procesa stūrakmens ir pirmās **kopējās mācību programmas** izveide, par kuru ir vienojusies Komisija, dalībvalstu apmācības eksperti un ES aģentūras. Šī vienotā kopējā mācību programma atspoguļo jaunās *SEMM* regulas principus, un to piemēro visos apmācības pasākumos neatkarīgi no tā, vai apmācību organizē dalībvalstis, aģentūras vai Komisija. Kopš šīs kopējās sistēmas izveides 2023. gada aprīlī, septembrī un oktobrī **tika apmācīti 215 eksperti**.

Turklāt 2024. gada janvārī notika otrais **valstu koordinatoru un vadošo ekspertu darbseminārs**, kurā piedalījās dalībvalstu un Komisijas valstu koordinatori, 2024. gada izvērtējumiem izraudzīti vadošie eksperti, kā arī vairāki 2023. gada izvērtējumiem izraudzītie valstu koordinatori un vadošie eksperti. Apmācība deva iespēju pieredzējušajiem ekspertiem dalīties ar savu viedokli par visaptverošo izvērtēšanas procesu un ļāva turpināt pārdomas par uzlabojumiem. Dalībvalstu koordinatori ir izšķiroša nozīme Šengenas vienādranga izvērtējumu izstrādē, plānošanā, īstenošanā un turpmākos pasākumos, kā arī esošo atšķirību novēršanā starp tehnisko/operatīvo un stratēģisko/politisko līmeni.

Ceļā uz vienotu Šengenas izvērtēšanas apmācības sistēmu spēcīgam valstu koordinatoru, vadošo ekspertu un ekspertu kopumam

Jaunā integrētā Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma principi tika konsolidēti pārskatītajā **Šengenas izvērtēšanas rokasgrāmatā**, kas tika pieņemta 2023. gada oktobrī. Tā nodar kā praktiskas vadlīnijas visiem Šengenas izvērtējumos iesaistītajiem dalībniekiem visos procesa posmos — no sākotnējā plānošanas posma līdz rīcības plāna slēgšanai.

2023. gada jūlijā tika atjaunināta arī **Šengenas standarta anketa**, lai pilnībā aptvertu *SEMM* regulā noteikto izvērtēšanas tvērumu un pēdējos gados notikušās izmaiņas Šengenas *acquis* tiesību aktos. Tā kā turpmākajos gados tā būtu jāizmanto par pamatu Šengenas izvērtējumu izstrādē, tajā jau ir iekļauti jautājumi, kas saistīti ar rīkiem un tiesību aktiem, kuri drīzumā sāks darboties vai stāsies spēkā, piemēram, iecelšanas/izceļošanas sistēma.

Turpmākie pasākumi: 2024. gada izvērtēšanas un uzraudzības darbības

Saskaņā ar **daudzgadu izvērtēšanas programmu 2023.–2029. gadam** un 2023. gada decembrī pieņemto **2024. gada izvērtēšanas programmu** 2024. gadā paredzēts sagatavot periodiskos izvērtējumus par Horvātiju, Poliju, Ungāriju, Slovākiju un Čehiju. Pēc Padomes lēmuma par Šengenas *acquis* pilnīgu piemērošanu Bulgārijā un Rumānijā no 2024. gada marta un saskaņā ar *SEMM* regulas 23. panta 6. punktu daudzgadu izvērtēšanas programma tiks grozīta un abas daļībvalstis tiks izvērtētas 2025. gadā.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAY	JUN	JUL	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC
Periodic evaluation*	HR**		PL		HU				SK		CZ	
Thematic evaluation	All the Member States fully applying the Schengen <i>acquis</i>											

* The periodic evaluations in the field of visa policy in Norway and Sweden will be carried out in January/February 2024 and in Denmark in December 2024, as they had been delayed by COVID-19 related travel restrictions.

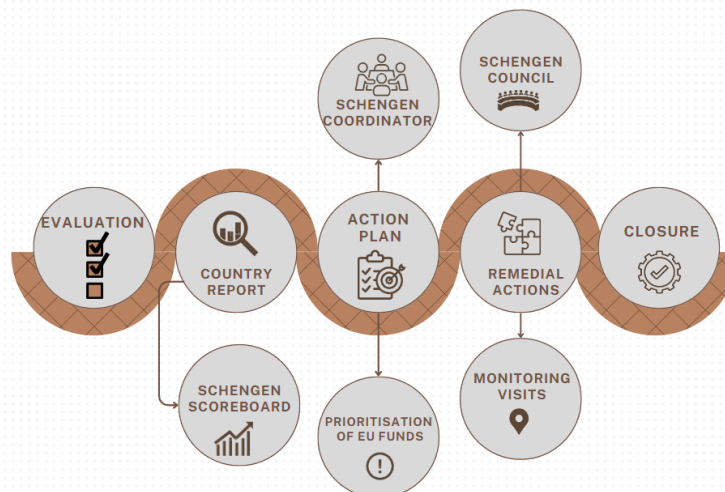
** The periodic evaluation of Croatia will start in December 2023 in the field of visa policy and will continue in January and February 2024 for other policy areas.

Attiecībā uz 2024. gadā veicamajām **uzraudzības darbībām** Komisija plāno apmeklēt Kipru, Franciju, Dāniju, Īriju, Grieķiju, Portugāli un Spāniju. Kipras un Īrijas gadījumā šie atkārtotie apmeklējumi ļaus pārbaudīt ieteikumu īstenošanas gaitu saistībā ar virzību uz pievienošanos Šengenas zonai.

Daudzgadu izvērtēšanas programmas 2023.–2029. gadam ietvaros īpaša prioritāte vēl aizvien ir Eiropas Robežu un krasta apsardzes valstu komponentu darbība, kā arī Šengenas Informācijas sistēmas īstenošana. Turklāt jaunās izvērtēšanas darbības aptvers arī jaunās Šengenas prasības, kas izriet no atjauninātā tiesiskā regulējuma, kā arī iecerēšanas/izceļošanas sistēmas un Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēmas sagatavošanu un īstenošanu.

Saskaņā ar jauno izvērtējumu visaptverošo pieeju, ko tagad atspoguļo arī Šengenas rezultātu pārskata pārveidotā struktūra, Šengenas izvērtējumos 2024. gadā un turpmāk īpaša uzmanība tiks pievērsta situācijai pie iekšējām robežām, rezultatīvai sadarbībai ar trešām valstīm robežu, imigrācijas un drošības pasākumu jomā, kā arī iestāžu darbībai, arī aizsardzības pasākumiem korupcijas novēršanai.

Šengenas rezultātu pārskats turpinās atvieglot no Šengenas izvērtējumiem izrietošo ieteikumu īstenošanu, un tas tiks izmantots, lai, labāk apzinot un uzraugot horizontālās prioritātes, vēl vairāk veicinātu Šengenas padomes darbu. Šajā kontekstā aktīvi darbosies Šengenas koordinators, turpinot sadarbības ar valstu augstākajām Šengenas amatpersonām, lai atbalstītu Šengenas noteikumu īstenošanu, arī nodrošinot lielāku sinerģiju ar ES fondiem.

Šengenas izvērtējumi — Šengenas cikla pamatā

2024. gadā sākas **2023. gada tematiskā izvērtējuma par narkotiku tirdzniecību uzraudzības posms**. Tā kā izvērtējums galvenokārt bija vērsts uz paraugprakses apzināšanu, dalībvalstis tika aicinātas apsvērt paraugprakses īstenošanas pievienoto vērtību un iespējamību savās valsts sistēmās. Komisija uzraudzīs šā ieteikuma¹⁵ īstenošanu, izmantojot valstu rīcības plānus, kas jāiesniedz līdz 2024. gada jūnijam.

Tajā pašā laikā Komisija kopā ar dalībvalstu ekspertiem ir sākusi **2024. gada tematisko izvērtēšanu**, lai, izmantojot kopīgus risinājumus un inovatīvu praksi, novērstu valstu nepilnības un veicinātu ES atgriešanas sistēmas rezultatīvu darbību. Pēc izvērtēšanas grupas izveides un vienošanās par anketu visām izvērtētajām dalībvalstīm atbildes ir jāiesniedz līdz 2024. gada jūnijam. Apmeklējumi uz vietas notiks 2024. gada rudenī.

Gatavojoties 2025. gadam un pēc apspriešanās ar dalībvalstīm, Komisija 2024. gada ziņojumā par stāvokli Šengenas zonā nāk klajā ar trim priekšlikumiem **tematisko izvērtējumu** veikšanai 2025. gadā. Šo priekšlikumu mērķis ir pievērsties prioritārām jomām un kopīgiem uzdevumiem, kas cita starpā ietver situācijas apzināšanos, drošības apdraudējumu identificēšanu un faktiskas spējas novērst riskus, kas saistīti ar neatbilstīgu migrāciju.

Attiecībā uz apmācības pasākumiem **kopējās mācību programmas** īstenošana sākotnējās apmācības jomā 2023. gadā nodrošināja stabilu pamatu, uz kura var veidot turpmākās apmācības. Ņemot vērā iepriekš minēto, 2024. gadā sākotnējās apmācības tiks vēl vairāk pilnveidotas, lai sasniegtu kopējās mācību programmas mērķus, un tas sekmēs Šengenas vērtētāju augsto darba kvalitāti. Nākamās sākotnējās apmācības ir plānotas 2024. gada pavasarī un rudenī.

¹⁵ Padomes 2024. gada 5. marta dokuments 7301/24.